Journal of Applied Researches in Geographical Sciences
Print ISSN: 2228-7736 Online ISSN: 2588-5138
https://jgs.khu.ac.ir/

Measuring the performance of urban management on the quality of life of informal settlements in Miandoab City

Farhad Jodi[1] | **Rahim Sarwar**[2] ✉ | **Sayeda Sediqeh Hasani Mehr** [3]

1, PhD student, Department of Geography, Astara Branch, Islamic Azad University, Astara, Iran.
E-mail: farhad.judi1348@gmail.com
2. Corresponding author, Professor of Geography Department, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran. **E-mail:** sarvarh83@gmail.com
3. Assistant Professor, Department of Geography, Astara Branch, Islamic Azad University, Astara, Iran.
E-mail: s_hasanimehr@ymail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received
2021/09/24
Received in revised
2022/01/08
Accepted
2022/01/21
Published
2022/01/22
Published online
2025/05/21

Keywords:
urban management,
quality of life,
informal settlement,
Miandoab city.

ABSTRACT

The effectiveness of urban management plays a crucial role in the sustainable development of cities from various perspectives. A significant and influential dimension of urban management is the quality of life experienced by citizens across different neighborhoods. The enhancement of quality of life through management performance can be achieved via citizen participation, service provision, and transparency, among other factors. Consequently, this study aims to assess the impact of urban management performance on the quality of life in informal settlements within Miandoab City. The research employed a descriptive-analytical methodology, utilizing field data collected through a structured questionnaire. The validity of the questionnaire was established, and its reliability was determined using Cronbach's alpha, which yielded a value greater than 0.79. The study's statistical population encompassed 11,545 residents living in 10 informal settlements in Miandoab City. Utilizing Cochran's formula, a sample size of 313 was determined. The results indicated that the urban management index was statistically significant, with a p-value of 0.000, which is less than the threshold of 0.05. The average difference was calculated at -1.403, and the T-statistic was -54.8568, confirming that the urban management index for informal settlements in Miandoab is deficient. Furthermore, the regression model demonstrated that the urban management index, comprising five variables, has a coefficient of 0.901, indicating a 90% efficacy in enhancing the quality of life in informal settlements. Among the variables, the participation variable, with a coefficient of 0.231, accounted for 23% of the variation in the quality of life in neighborhoods. The urban facilities and infrastructure variable predicted 21% of the quality of life, while the financing, provision of municipal services, and environmental cleanliness and hygiene variables contributed 16%, 18%, and 11%, respectively, to the improvement of quality of life in informal neighborhoods.

Cite this article: judi, farhad, savar.,rahim & hssani mehra, sedigheh. (2025). Measuring the performance of urban management on the quality of life of informal settlements in Miandoab City. Journal of *Applied Researches in Geographical Sciences*, 25 (77), 366-383. DOI: http://dx.doi.org/10.61186/jgs.25.77.8

© The Author(s). Publisher: Kharazmi University
DOI: http://dx.doi.org/10.61186/jgs.25.77.8

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

Journal of Applied Researches in Geographical Sciences
Print ISSN: 2228-7736 Online ISSN: 2588-5138
https://jgs.khu.ac.ir/

Extended Abstract

Introduction

Urban management can transform the position of many informal neighborhoods on the outskirts of the city, and this transformation can be achieved with the participation of the people, allocation of funds, provision of some required services, increasing their access to transportation and culture in various dimensions. Therefore, the role of urban management can not be ignored in developing the quality of life of informal neighborhoods, and in fact, urban management can play a role as the main basis and head of change.

The city of Miandoab has 10 informal settlements with a population of 11545 people and 2705 households. These settlements have different challenges and issues and show an increasing trend both in terms of population and the number of settlements created. Lack of attention and study of this issue in Miandoab city can pose more challenges for city planners and managers in the near future. The issue of quality of life in these neighborhoods is important on the one hand; Because it can identify a large part of the various problems and issues of these neighborhoods. On the other hand, examining the influential factors in this field can also lead to recognizing the weaknesses as well as adopting appropriate approaches in the future. In this regard, urban management and especially integrated urban management can play an important role; Because urban management can help improve the quality of life by involving people in various decision-making and executive affairs, transparency, providing appropriate services, financing neighborhood development, etc. This type of management requires a systematic framework based on an integrated vision. Therefore, the role of urban management and its type of operation in informal neighborhoods with the aim of improving the quality of life is important and the study of such an issue is theoretically necessary. Therefore, in this study, the aim is to measure the performance of urban management on the quality of life of informal settlements in Miandoab.

Material and Methods

The present research is a descriptive-analytical research and in terms of method is a quantitative research. This research is based on the collection of field data. The field data collection tool was a researcher-made questionnaire. The questionnaire was conducted at the individual level. The statistical population was 11545 people and 2705 households. The sample size was calculated based on Cochran's formula of 313 people. The validity of the study was conducted through the elite community. Due to the need to pay attention to the reliability of the analyzes in the questionnaire, the value of this index was calculated using Cronbach's alpha statistics, the value of which was calculated for different indices greater than 0.79, which is acceptable. In this research, statistical tests in SPSS software have been used for analysis. Due to the normality of the data, parametric tests such as one-sample t-test and Regression were used.

Results and Discussion

The results of one-sample t-test at the level of urban management items indicate that 12 urban management items at the level of less than 0.05 are significant. Examining the difference between the mean and other test parameters confirms that the items of measurement of urban management are poorly evaluated. The negative difference between the mean and t-test of the test shows this. Therefore, the study of the difference between the mean of the items shows that their average is lower than the average, which means that the urban management index and its type of performance in the quality of life of informal settlements at the item level is weak in terms of the statistical population. Therefore, it can be concluded that with

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

Journal of Applied Researches in Geographical Sciences
Print ISSN: 2228-7736 Online ISSN: 2588-5138
https://jgs.khu.ac.ir/

the improvement of urban management and the prevailing perspective, the development of quality of life in informal neighborhoods can also be expected. One of the most important factors of urban management that can be effective in improving the quality of life of informal settlements can be the establishment of non-governmental organizations, public participation in the preparation of neighborhood plans, development of streets, passages and neighborhoods, improving collection methods Garbage and waste, attention to cleanliness and hygiene of the neighborhood, upgrading the green and recreational spaces of the neighborhood, expanding administrative and commercial services, expanding other services and facilities in the neighborhood, injecting financial resources to develop the neighborhood and encouraging the private sector to invest in the neighborhood.

Conclusion

Examination of one-sample t-test at the level of urban management variables shows that all 5 variables of participation, urban facilities and infrastructure, neighborhood cleanliness and health, provision and urban services and financing at a level of less than 0.05 are significant. Investigating the difference between the average test for the participation variable (-1.770), urban facilities and infrastructure (-0.348), neighborhood cleanliness and health (-1.453), provision and urban services (-1.586) and supply Financial resources (1-858). Therefore, 5 urban management variables have a mean lower than the criterion (3), which means that the urban management index is considered inappropriate.

The variables of participation, urban facilities and infrastructure, neighborhood cleanliness and health, provision of urban services and financing can be effective in the quality of life of informal settlements in Miandoab city and this impact is equal to 0.901 (90%) and another 10%. Relates to factors outside the scope of the study. But not all urban management variables have the same power to improve the quality of life in informal settlements. Explain that the participation variable with 0.231 units predicts the quality of life variable of neighborhoods, which means predicting 23% of the changes in this variable. The variable of urban facilities and infrastructure has predicted 0.211 units of the quality of life variable, which means that 21% of the changes of the dependent variable are predicted by this independent variable. The variable of financing is 18% and the variable of providing municipal services is 16%. Also, the variable of cleanliness and environmental health can be 11% effective in improving the quality of life in informal neighborhoods. Therefore, all urban management variables are more than 90% important and can play an important role in improving the quality of life of informal settlements.

The result shows that in general, urban management can be effective in improving the quality of life of informal neighborhoods and pave the way for positive developments. Therefore, changing urban management can help improve the quality of life in these neighborhoods. Urban management means integrated and systematic management. In such a way that all urban spatial levels are considered with a systematic view and all economic, social, physical and environmental problems and issues are seen simultaneously and integrated. Therefore, the role of urban management in improving the quality of life in informal neighborhoods is also well visible.

References

1. Babaei, M; Ebrahimi, S. (2016). **Study and components of integrated management in Isfahan**, Journal of Urban Economics, 1 (1): 17-36.
2. Costanza, R. (2008). **An Integrative Approach to Quality of Life Measurement**, Journal of Research, and Policy, Sapiens, 1(1). 1-16.Dio. http://journals.openedition.org/sapiens/169
3. Dina, M.N., Hanan,G.(2017). **From Informal Settlements to sustainable communities,** Alexandria Engineering Journaal, 57(2): 2367-2376. DOI:10.1016/J.AEJ.2017.09.004
4. Faraji, A. (2017). **Measuring satisfaction with quality of life in informal settlements, Case study: Bojnourd.** Two Quarterly Journal of Urban Ecology Research, 1 (2): 89-100.. https://doi.org/10.1023/A:1023685416816.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی
شاپا چاپی: ۲۲۲۸-۷۷۳۶ شاپا الکترونیکی: ۲۵۸۸-۵۱۳۸
https://jgs.khu.ac.ir/

سنجش کیفیت عملکرد مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب

فرهاد جودی[۱]، رحیم سرور[۲]✉، سیده صدیقه حسنی مهر[۳]

۱. دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران. رایانامه: farhad.judi1348@gmail.com
۲. نویسنده مسئول، استاد گروه جغرافیا، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: sarvarh83@gmail.com
۳. استادیار گروه جغرافیا، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران. رایانامه: s_hasanimehr@ymail.com

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۰/۰۷/۰۲
تاریخ بازنگری:
۱۴۰۰/۱۰/۱۸
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۰/۱۱/۰۱
تاریخ انتشار:
۱۴۰۰/۱۱/۰۲
تاریخ انتشار آنلاین:
۱۴۰۴/۰۴/۰۱

کلیدواژه‌ها:
مدیریت شهری،
کیفیت زندگی،
سکونتگاه غیررسمی،
شهر میاندوآب.

چکیده

عملکرد مدیریت شهری از ابعاد مختلف در توسعه پایدار شهر مؤثر است. از جنبه‌های مهم و تأثیرگذار مدیریت شهری، کیفیت زندگی شهروندان در محلات مختلف است. عملکرد مدیریت در بهبود کیفیت زندگی با مشارکت مردم، تأمین خدمات، شفاف‌سازی و... قابل تحقق است؛ بنابراین در این تحقیق هدف سنجش عملکرد مدیریت شهری بر کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر جمع‌آوری داده‌های میدانی از طریق ابزار پرسش‌نامه است. روایی ابزار بررسی و پایایی آن نیز با آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷۹ تأیید شد. جامعه آماری تحقیق را شهروندان ساکن در ۱۰ سکونتگاه غیررسمی شهر میاندوآب، ۱۱۵۴۵ نفر تشکیل داده‌اند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران، ۳۱۳ نفر تعیین شد. نتیجه نشان داد که شاخص مدیریت شهری در سطح معناداری برابر با ۰/۰۰ و کمتر از ۰/۰۵ است. اختلاف میانگین برابر با ۱/۴۰۳- و همچنین آمار تی برابر با ۵۴/۸۵۶۸- تأیید کرد که شاخص عملکرد مدیریت شهری برای سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب ضعیف ارزیابی می‌شود. همچنین مدل رگرسیونی نشان داد شاخص مدیریت شهری با ۵ متغیر در بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی با ضریب ۰/۹۰۱ یعنی ۹۰ درصد می‌تواند تأثیرگذار باشد. متغیر مشارکت با ۰/۲۳۱ واحد متغیر کیفیت زندگی محلات را پیش‌بینی می‌کند که به معنی پیش‌بینی ۲۳ درصد از تغییرات این متغیر است. متغیر تأسیسات و زیرساخت‌های شهری ۰/۲۱۱ واحد (۲۱ درصد) متغیر کیفیت زندگی را پیش‌بینی کرده است. متغیر منابع مالی ۱۸ درصد، متغیر فراهم نمودن خدمات شهری ۱۶ درصد و متغیر نظافت و بهداشت محیط نیز ۱۱ درصد در راستای بهبود کیفیت زندگی محلات غیررسمی می‌تواند مؤثر باشد.

استناد: جودی، فرهاد؛ سرور، رحیم و حسنی مهر، صدیقه (۱۴۰۴). سنجش کیفیت عملکرد مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب. *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۵ (۷۷)، ۳۸۳-۳۶۶.
http://dx.doi.org/10.61186/jgs.25.77.8

CC BY NC

ناشر: دانشگاه خوارزمی تهران.
© نویسندگان.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

مقدمه

شهرها به‌عنوان شکل غالب سکونتگاه‌های انسانی در سراسر جهان در ارتباط مستقیم با انسان می‌باشند جعفری و طبیبیان ۱۳۹۹ (۱) شهرها به‌عنوان موتورهای رشد و توسعه اجتماعی دارای پتانسیلی باورنکردنی هستند که بی‌شک باید موردتوجه قرار گیرند (معتمدی و همکاران ۱۳۹۸ ۱۰۱۰) در حقیقت جوامع با یک رنسانس شهری روبه‌رو هستند. تعداد فزاینده‌ای از جمعیت جهان در مناطق شهری استقرار دارند؛ و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ نزدیک به ۷۰ درصد برسد (کاووسی و محمدی ۱۴۰۰ ۲۸۰) و با توجه به افزایش جمعیت مدیران شهری باید به چالش‌های ناشی از توسعه در مناطق مختلف شهری توجه کنند (مهدی زاده و همکاران ۴۱۹: ۱۳۸۹) ازاین‌رو امروزه شهرها با چالش‌های بسیاری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مواجه شده‌اند نواحی شهری مراکز اصلی رشد اقتصادی اجتماعی و سیاسی در هر کشوری هستند که خود را به‌عنوان جذاب‌ترین نقاط برای ایجاد ثروت، کار، خلاقیت و نوآوری اثبات کرده‌اند؛ اما نواحی شهری با چالش‌های مهمی در زمینه‌های تخریب فیزیکی و محیطی محرومیت اجتماعی، ناامنی، بیکاری، کمبود مسکن و ترافیک روبرو هستند که این مشکلات کیفیت زندگی شهری را به‌شدت کاهش می‌دهند. بااین‌وجود سیاست‌گذاران و برنامه ریزان در سطوح بین‌المللی و ملی بر قابلیت شهرها برای بهبود کیفیت زندگی انسان‌ها تأکید دارند. (لی و همکاران[1] ۲۰۲۰: ۵۷) افزایش جمعیت به همراه نسبت روزافزون شهرنشینی پیامدهای زیان باری برای شهرها به ارمغان آورده است. تداوم این‌گونه رشد شهرنشینی با مشکلات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی بحران‌آفرین است و هشداری بر ناپایداری شهرها می‌باشد. در این میان مشکلات و عوامل دیگری کیفیت زندگی در شهرها را به‌شدت کاهش می‌دهد. حاتمی و همکاران ۱۳۹۹ (۷۶) به‌عبارت‌دیگر کیفیت زندگی شهری به عوامل و شرایط مختلفی بستگی دارد و در هر محله یا مکان نیز متفاوت است. لی در سال (۲۰۰۸) نشان دادند که محل زندگی، سن، تحصیلات و درآمد قلمروهای مختلف، رضایت و کیفیت زندگی در محلات شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهند (لی[2] ۲۰۰۸: ۴۵). مندلی و همکاران[3] (۲۰۲۰) عواملی مانند قابلیت دسترسی به آب، دسترسی به سرویس بهداشتی، وضعیت امنیت غذایی، وضعیت تحصیلی و دسترسی به مراکز درمانی و سلامتی را فاکتورهای مهمی در بهبود کیفیت زندگی ساکنان شهری می‌دانند مندلنی و همکاران، ۲۰۲۰ (۱) گروسی و نقوی (۱۳۸۷) نشان دادند که سطح سرمایه اجتماعی در دسترس با سطح کیفیت زندگی ارتباط معنی‌دار دارد و ارتباط این دو متغیر تابعی از سطح محله است گروسی و نقوی (۶۱:۱۳۸۷)؛ بنابراین کیفیت زندگی تحت تأثیر شرایط و عوامل مختلفی قرار دارد که از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کالبدی و زیست‌محیطی بایستی مطالعه و مورد برنامه‌ریزی قرار گیرد.

بخشی از مناطق شهری را سکونتگاه‌های غیررسمی تشکیل داده‌اند که معمولاً در نظام برنامه‌ریزی شهری قرار ندارند. آنچه به‌عنوان یک شاخص مهم می‌تواند در این محلات بررسی شود شاخص کیفیت زندگی است. بررسی‌های مختلف نیز از نامناسب بودن کیفیت زندگی این محلات اشاره دارد؛ چرا که در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی شهری بسیار کم موردتوجه هستند. ورککورو و اویی[4] (۲۰۱۴) کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی را با مشکلاتی مانند انبوه زباله‌های شهری، عدم روشنایی و خطر سیل خاطرنشان می‌کند ورککورو و اویی (۱۱:۲۰۱۴). ماندانا و همکاران[5] (۲۰۲۰) اقدامات بهداشتی، شرایط نامناسب امکانات، عدم رعایت حریم خصوصی و اطلاع‌رسانی ماندانا و همکاران ۲۰۲۰ (۲۳۸) خراسانی مقدم و همکاران (۱۳۹۴) متغیرهای مشارکت اجتماعی همبستگی و امنیت اجتماعی بهداشت محیط، ایمنی محیط، فضاهای گذران اوقات فراغت (خراسانی مقدم و همکاران ۱۳۹۴ (۹۷) فرجی (۱۳۹۶) مؤلفه محیط کالبدی (دسترسی به بانک‌ها، داروخانه‌ها، مغازه‌ها و سایر امکانات) فرجی ۱۳۹۶ (۸۹) پوراحمد و همکاران (۱۳۹۶) عوامل فیزیکی، خدمات و دسترسی پوراحمد و همکاران ۱۳۹۶ (۱) حیدری سرای (۱۳۹۷) و همچنین پاکرو و در سخوان (۱۳۹۹) به اهمیت وضعیت اقتصادی اشاره

[1] Lee et al
[2] Lee
[3] Mandaleni et al
[4] Wokekoro and Binyaowei
[5] Mandaleni et al

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

داشته‌اند حیدری سرای ۱۳۹۷ پاکرو و درسخوان ۱۳۹۹ (۲۴) بنابراین همان‌گونه که نتیجه تحقیقات مختلف نیز تأیید می‌نماید کیفیت زندگی در محلات غیررسمی تحت تأثیر عوامل و شرایط مختلفی است و حوزه‌های گسترده‌ای از توسعه شهری را شامل می‌شوند.

یکی از شاخص‌های مهم در راستای کیفیت زندگی محلات غیررسمی نوع مدیریت شهری است. مدیریت شهری که همراه با توسعه یکپارچه و نگاه واحدهای به فضاهای پیرامونی حاشیه شهر باشد. مدیریت شهری می‌تواند جایگاه بسیاری از محلات غیررسمی را در حاشیه‌های شهر متحول نماید و با مشارکت مردم، تخصیص اعتبارات، ارائه برخی خدمات موردنیاز افزایش دسترسی آن‌ها به حمل‌ونقل و فرهنگ‌سازی در ابعاد مختلف این تحول قابل‌دستیابی است. ازاین‌رو نمی‌توان در توسعه کیفیت زندگی محلات غیررسمی نقش مدیریت شهری را نادیده گرفت و در حقیقت مدیریت شهری می‌تواند به‌عنوان مبنا و رأس اصلی تغییرات نقش ایفاء نماید.

سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب در این تحقیق مورد تأکید هستند. بر اساس سرشماری نفوس و مسکن جمعیت شهر میاندوآب از ۱۱۴۱۵۳ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۱۳۴۴۲۵ نفر در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است نرخ رشد دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ برابر با ۱،۵۳ و برای دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ برابر با ۱،۸ بوده است مرکز آمار ایران ۱۳۹۵-۱۳۸۵) همین شاخص جمعیت خود نشان می‌دهد که بخش زیادی از افزایش جمعیت این شهر می‌تواند در نتیجه رشد سکونتگاه‌های غیررسمی باشد. شهر میاندوآب دارای ۱۰ سکونتگاه غیررسمی با جمعیتی برابر با ۱۱۵۴۵ نفر و ۲۷۰۵ خانوار بوده است. این سکونتگاه‌ها چالش‌ها و مسائل مختلفی را دارند و روند افزایشی هم از نظر جمعیت و هم از نظر تعداد سکونتگاه‌های ایجاد شده را نشان می‌دهند. عدم توجه و مطالعه این موضوع در شهر میاندوآب می‌تواند در آینده نزدیک چالش‌های بیشتری را فراروی برنامه ریزان و مدیران شهری قرار دهد. موضوع کیفیت زندگی این محلات از یکسو دارای اهمیت؛ چرا که می‌تواند بخش زیادی از مشکلات و مسائل مختلف این محلات را مشخص نماید. از سوی دیگر بررسی عوامل تأثیرگذار در این زمینه نیز می‌تواند به شناخت ضعف‌ها و همچنین اتخاذ رویکردهای مناسب در آینده منجر شود. در همین راستا مدیریت شهری و به‌ویژه مدیریت یکپارچه شهری می‌تواند نقش مهمی را ایفاء نماید؛ چرا که مدیریت شهری می‌تواند با جلب مشارکت مردم در امور مختلف تصمیم‌گیری و اجرایی، شفاف‌سازی امور، ارائه خدمات مناسب، تأمین منابع مالی توسعه محلات و غیره به بهبود کیفیت زندگی آن‌ها کمک نماید. این نوع مدیریت نیازمند یک چارچوب نظام‌مند و مبتنی بر دیدگاه یکپارچه است. ازاین‌رو نقش مدیریت شهری و نوع عملکرد آن در محلات غیررسمی با هدف بهبود کیفیت زندگی دارای اهمیت بوده و بررسی چنین موضوعی هم از لحاظ نظری ضرورت دارد و هم از نظر کاربردی می‌تواند در مرحله اول یک شناخت مناسب از مدیریت شهری در محلات غیررسمی شهر میاندوآب در اختیار قرار دهد و هم برای بهبود وضعیت آینده، تصمیمانی بهتری را پیش روی قرار دهد؛ بنابراین در این تحقیق هدف سنجش عملکرد مدیریت شهری بر کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب است. به فراخور هدف مطرح شده سؤال اصلی تحقیق این‌گونه ارائه می‌شود که آیا مدیریت شهری بر کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب مؤثر است و کدام متغیر بیشترین تأثیرگذاری را دارد؟

روش‌شناسی

این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی و از نظر روش کمی و مبتنی بر گردآوری داده‌های میدانی است. ابزار گردآوری داده‌های میدانی از طریق ابزار پرسش‌نامه بوده است. پرسشگری در سطح فرد انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب ساکن بوده‌اند که شامل ۱۰ سکونتگاه غیررسمی می‌باشند؛ جمعیت این ده سکونتگاه غیررسمی ۱۱۵۴۵ نفر و ۲۷۰۵ خانوار بوده است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۱۳ نفر محاسبه شد. روایی تحقیق از طریق جامعه نخبگان انجام شد. با توجه به لزوم توجه به پایایی تحلیل‌ها در پرسشنامه موردنظر میزان این شاخص با استفاده از آلفای کرونباخ موردمحاسبه قرار گرفت که میزان آن برای شاخص عملکرد مدیریت شهری ۰/۷۹ محاسبه‌شده که قابل‌قبول است. در سطح متغیرها نیز آلفای محاسبه‌شده قابل‌قبول بوده است و این مطلب از تأیید ابزار تحقیق (پرسش‌نامه) اشاره دارد. در این تحقیق از آزمون‌های آماری در نرم‌افزار spss جهت تحلیل استفاده شده است. با توجه به نرمال بودن

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

داده‌ها از آزمون‌های پارامتریک از جمله آزمون تی تک نمونه‌ای و رگرسیون خطی استفاده شد. همچنین طیف سؤالات پرسش‌نامه به‌صورت طیف لیکرت بوده که مبنا مقایسه میانگین بر اساس آزمون تی مقدار ۳ در نظر گرفته شد.

جدول (۱) شاخص و متغیرهای تحقیق ضریب آلفای کرونباخ

شاخص	متغیر	تعداد گویه	مقدار ضریب آلفای کرونباخ	ضریب کل
عملکرد مدیریت شهری	مشارکت	۲	۰/۷۵	۰/۷۹
	تأسیسات و زیرساخت‌های شهری	۲	۰/۷۷	
	نظافت و بهداشت محله	۳	۰/۸۱	
	فراهم نمودن خدمات شهری	۳	۰/۷۸	
	تأمین منابع مالی	۲	۰/۷۵	

ادبیات نظری

مدیریت شهری

شالوده مدیریت شهری عبارت است از بر عهده گرفتن نقشی فعال در توسعه، مدیریت و هماهنگ‌سازی منابع برای دستیابی به اهداف توسعه شهری (سعیدی، ۱۳۸۸ (۱۳۳-۱۳۱) مدیریت شهری می‌تواند به دنبال ایجاد محیطی بهتر، مساعدتر، سالم‌تر، آسان‌تر، مؤثرتر و دل‌پذیرتر برای کلیه ساکنان یک شهر باشد. مدیریت شهری باید در پاسخ دادن و غلبه بر محدودیت‌ها و مسائل شهری به بهترین شکل عمل نماید. قوانین و مقررات شهری را می‌توان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نقاط اتصال بین مدیریت شهری و شهروندان قلمداد نمود. به تعبیر بهتر بازیگران عناصر اصلی مدیریت شهری در پرتو قوانین و مقررات شهری ضمن تعریف نقش برای خود و سایر اعضا می‌توانند شهروندان را در اداره امور مشارکت دهند و مفهوم شهروندی را محقق سازند (لطفی و همکاران ۱۳۸۸ (۱۰۱) آنچه امروزه مدیریت شهری را دچار چالش کرده است. تعدد مدیریت و ناهماهنگی سازمان‌ها و نهادهای دولتی و خصوصی متولی امور شهری است. در همین راستا امروزه اداره مطلوب شهرها بدون مدیریت یکپارچه شهری امکان‌پذیر نیست بابایی و ابراهیمی ۱۳۹۵ (۱۷) و این نوع دیدگاه در رفع مسائل محلات غیررسمی شهری نیز بسیار مؤثر خواهد بود.

کیفیت زندگی شهری

کیفیت زندگی به چگونگی زندگی، احساس و درک زندگی روزمره مردم ارتباط دارد. این موضوع شامل جنبه‌هایی مانند بهداشت، آموزش، مسکن، اشتغال و مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها است. همچنین کیفیت زندگی به‌عنوان مفهومی از شرایط زندگی، سلامتی و ایمنی، جسمی‌توانایی روحی و اجتماعی پدید آمده است. کوستانزا[6] (۲۰۱۸۰ (۶۹) بهبود کیفیت زندگی در یک مکان خاص با برای یک شخص یا گروه خاص، موردتوجه برنامه ریزان است. بهبود کیفیت زندگی در شهرها دیگر مسئله‌ی ساده‌ای نیست بلکه رضایت انسان از ویژگی‌های مختلف شهری مانند حمل‌ونقل کیفیت فضاهای عمومی فرصت‌های تفریحی، الگوهای استفاده از زمین جمعیت و تراکم ساختمان و سهولت کار دسترسی همه به کالاهای اساسی خدمات و امکانات عمومی است. همچنین ویژگی‌های اجتماعی مانند حفاظت از سلامت عمومی، ایمنی و امنیت آموزش و ادغام اجتماعی، افزایش برابری و احترام به تنوع و هویت‌های فرهنگی، افزایش قابلیت دسترسی افراد معلول، حفظ بناها و مناطق تاریخی، معنوی، مذهبی و فرهنگی، ترویج و تنوع قضایی و استفاده مختلط از مسکن و خدمات در سطح محلی به‌منظور پاسخگویی به تنوع نیازها و انتظارات است. (سریج ال دین و همکاران[7]، ۲۰۱۳: ۸۷)

[6] Constansa
[7] Serag El Din

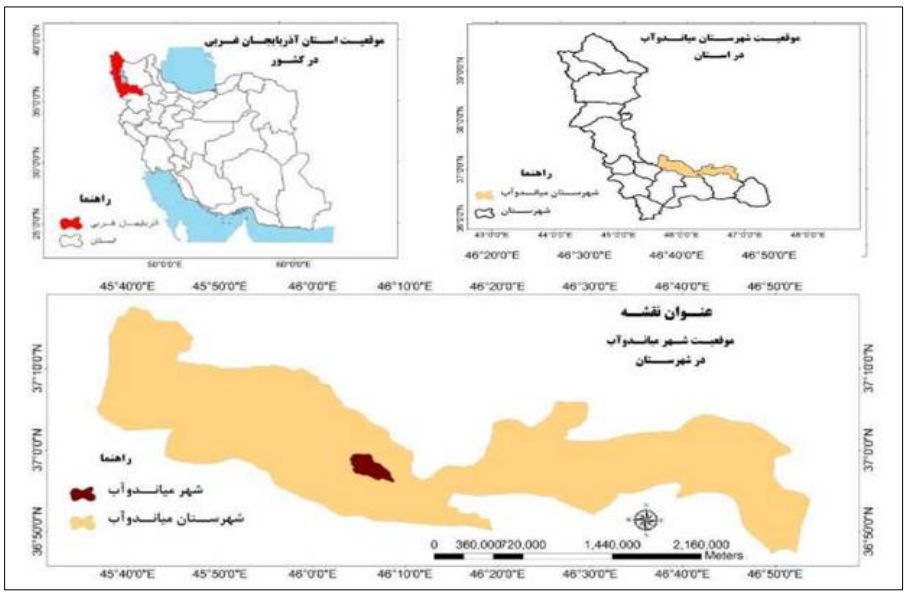
[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

سکونتگاه‌های غیررسمی

سکونتگاه‌های غیررسمی با استفاده غیرمجاز از زمین‌های خالی عمومی یا خصوصی، تقسیم غیرقانونی/ اجاره زمین ساخت‌وساز غیرمجاز از سازه‌ها و ساختمان‌ها، مصالح ساختمانی ارزان‌قیمت و کم‌دوام و وسایل در دسترس محل، عدم وجود استانداردها و مقررات محدوده کننده به وجود آمده‌اند. سکونتگاه‌های غیررسمی با اقتصاد بخش غیررسمی موضوع جدیدی نیست، بلکه مفهومی است که با تهدید بیشتر برای دستیابی به توسعه پایدار و شهر مقاوم در حال رخ دادن است (سوینکا و مایکل[8] ۲۰۱۷ ۸۷-۸۶). ساکن بودن ساکنین در سوله‌ها یا سازه‌های اجاره‌ای غیررسمی، محله‌های با کمبود امکانات یا محروم از امکانات اساسی، خدمات و زیرساخت‌های شهری، وجود مساکن بدون مقررات و قوانین ساختمانی و اغلب در مناطق خطرناک جغرافیایی و زیست‌محیطی از ویژگی‌های سکونتگاه‌های غیررسمی است (داینا و هانان[9] ۲۰۱۷: ۳۳۶۸)

منطقه موردمطالعه

میاندوآب شهری میان زرینه‌رود و سیمینه‌رود در جنوب استان آذربایجان غربی و مرز این استان با آذربایجان شرقی است. این شهر در طول جغرافیایی ۴۶ درجه و ۱۰ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۳۷ درجه و ۱ دقیقه شمالی قرارگرفته است. میاندوآب از شمال به شهرهای ملکان و بناب از جنوب به بوکان از شرق به باروق و از غرب به نقده دسترسی داشته و همچنین مسافت آن تا ارومیه ۱۶۴ کیلومتر است. بررسی روند تغییرات جمعیت برای شهر میاندوآب بر اساس سرشماری نفوس و مسکن نشان می‌دهد که یک روند مثبت وجود دارد. به‌گونه‌ای که جمیعت این شهر از ۱۱۴۱۵۳ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۱۲۳۰۸۱ نفر در سال ۱۳۹۰ رسیده است. همچنین از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ نیز شاهد روند افزایشی جمعیت هستیم و جمعیت این شهر در سال ۱۳۹۵ بالغبر ۱۳۴۴۲۵ نفر بوده است. همچنین بررسی روند نرخ رشد نیز به همین مطلب اشاره دارد. نرخ رشد دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ برابر با ۱/۵۲ و برای دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ برابر با ۱/۸ بوده است مرکز آمار ایران ۱۳۹۵-۱۳۸۵: ۱۳۹۰) بر اساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵ جمعیت ۱۰ پهنه سکونتگاهی غیررسمی شهر میاندوآب بالغبر ۱۱۵۴۵ نفر و ۲۷۰۴ خانوار بوده است مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). این ده سکونتگاه غیررسمی عبارت‌اند از اکبرنژاد، امام علی، باکری، پشت بیمارستان، سلام آباد، حاشیه جاده شاهین در فجلو شرقی، قجلو غربی ملت و سلیمان‌آباد.

شکل (۱). موقعیت جغرافیایی منطقه موردمطالعه منبع: سازمان جغرافیایی ایران

[8] Soyinka and Michael
[9] Dina and Hanan

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

نتایج

بررسی توصیفی متغیر جنس نشان می‌دهد که ۶۵/۲ درصد نمونه از گروه مردان و ۳۴/۸ درصد نیز از گروه زنان هستند. میانگین سنی نمونه مطالعه شده ۴۷ سال می باشد. علاوه بر این حداکثر سن برابر با ۶۵ و حداقل سن نمونه برابر با ۱۸ سال بوده است. بیشترین سطح تحصیلات افراد مربوط به گروه دیپلم با ۴۳/۵ درصد و کمترین مربوط به گروه فوق‌لیسانس و بالاتر با ۸ درصد می باشد.

سنجش معناداری نرمال بودن توزیع داده‌ها

برای اینکه مشخص شود توزیع نمونه نرمال بوده یا نه از آزمون کلموگراف- اسمیرونوف استفاده شد. با توجه به اعداد به‌دست‌آمده برای معیار تصمیم که معمولاً برابر با عدد ۰/۰۵ است می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌های مربوط به شاخص مدیریت شهری نرمال است؛ چرا که همه اعداد به‌دست‌آمده در جدول بیشتر از ۰/۰۵ گزارش شده است و این نشان‌دهنده توزیع نرمال متغیرها است. لذا از آزمون‌های پارامتریک مانند آزمون تی تک نمونه‌ای برای سنجش شاخص مدیریت شهری استفاده شده است.

جدول (۲) سنجش معناداری نرمال بودن توزیع داده‌ها شاخص مدیریت شهری

متغیر	مشارکت	تأسیسات و زیرساخت‌های شهری	نظافت و بهداشت محله	فراهم نمودن خدمات شهری	تأمین منابع مالی
تعداد	۳۱۳	۳۱۳	۳۱۳	۳۱۳	۳۱۳
آمار کلوگراف- اسمیرونوف	۷/۳۸۳	۴/۹۶۰	۵/۶۳۷	۶/۵۷۳	۷/۹۲۲
معیار تصمیم	۱/۹۰۱	۱/۰۰۹	۱/۰۴۰	۱/۰۰۳	۱/۱۰۲

سنجش عملکرد نهاد شهرداری در توسعه محله از نظر شهروندان

سنجش وضعیت عملکرد شهرداری در توسعه محلات از نظر شهروندان نشان می‌دهد که ۶۲/۶ درصد گزینه خیلی کم و ۳۳/۵ درصد گزینه کم را انتخاب نموده‌اند؛ بنابراین بیش از ۹۶/۱ درصد نمونه عملکرد شهرداری را مطلوب ارزیابی نکرده‌اند. بیش از ۲/۲ درصد گزینه متوسط و ۱/۶ درصد گزینه زیاد را انتخاب نموده‌اند؛ بنابراین متغیر عملکرد شهرداری و به‌طورکلی مدیریت شهری وضعیت مناسبی ندارد.

جدول (۳) سنجش وضعیت عملکرد شهرداری در توسعه محله از نظر شهروندان

میزان عملکرد	فراوانی	درصد
خیلی کم	۱۹۶	۶۲/۶
کم	۱۰۵	۳۳/۵
متوسط	۷	۲/۲
زیاد	۵	۱/۶
خیلی زیاد	۰	۰
جمع	۳۱۳	۱۰۰

سنجش میزان رضایت از محله

سنجش میزان رضایت از محله نشان می‌دهد که ۳/۸ درصد گزینه رضایت خیلی کم را انتخاب نموده‌اند. همچنین ۵۰/۲ درصد نیز گزینه متوسط و ۲/۲ درصد نیز گزینه کم را انتخاب کرده‌اند؛ بنابراین بیش از ۸۸ درصد نمونه گزینه متوسط تا

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

خیلی کم را انتخاب نموده‌اند و می‌توان نتیجه گرفت که رضایت چندانی از محله وجود ندارد. بررسی نشان می‌دهد که ۴۶ درصد نمونه گزینه توان مالی پایین و ۳۶/۷ درصد نیز گزینه نزدیکی به خویشاوندان را دلیل انتخاب محله جهت سکونت دانسته‌اند.

جدول (۴) سنجش میزان رضایت از محله

میزان رضایت	فراوانی	درصد
خیلی کم	۱۱۲	۳۵/۸
کم	۷	۲/۲
متوسط	۱۵۷	۵۰/۲
زیاد	۳۷	۱۱/۸
خیلی زیاد	۰	۰
جمع	۳۱۳	۱۰۰

سنجش گویه‌های عملکرد مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی

از موضوعات مهم و بررسی شده سنجش شاخص عملکرد مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی است. بررسی این شاخص از طریق ۵ متغیر نظافت و بهداشت محله فراهم نمودن خدمات شهری، تأمین منابع مالی مشارکت مردم و تأسیسات و زیرساخت‌های شهری انجام شده است. بیشترین میانگین مربوط به متغیر تأسیسات و زیرساخت‌های شهری با میانگین ۲/۶۵ و سپس متغیر نظافت و بهداشت محله با مقدار ۱/۵۴ است. کمترین میانگین نیز مربوط به متغیر تأمین منابع مالی با مقدار ۱/۱۴ و سپس مشارکت مردم با مقدار ۱/۲۳ محاسبه‌شده است. فراهم نمودن خدمات شهری نیز به‌عنوان یکی دیگر از متغیرهای سنجش عملکرد مدیریت شهری با مقدار ۱/۴۱ است. در سطح گویه‌های این شاخص نیز میانگین‌های محاسبه‌شده پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده و در حقیقت ضعیف هستند. برای نمونه متغیر مشارکت با دو گویه سنجش شده که گویه ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد دارای میانگین ۱/۱۵ و مشارکت مردم در تهیه طرح‌های محله دارای میانگین ۱/۳۱ بوده است؛ بنابراین هر دو میانگین پایین‌تر از حد متوسط و ضعیف ارزیابی می‌شود. دیگر گویه‌ها برای متغیرهای دیگر نیز به همین صورت است و میانگین آن‌ها پایین گزارش شده است؛ بنابراین گویه‌های همه متغیرها، نامطلوب ارزیابی می‌شوند.

جدول (۵) ارزیابی گویه‌های شاخص عملکرد مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی

متغیر	گویه سنجش عملکرد مدیریت شهری	انحراف معیار	میانگین	میانگین متغیر
مشارکت مردم	ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد	۰/۴۱۶	۱/۱۵۰	۱/۲۳۰
	مشارکت مردم در تهیه طرح‌های محله	۰/۵۰۹	۱/۳۱۰	
تأسیسات و زیرساخت‌های شهری	توجه و توسعه زیرساخت‌ها(آب، برق، گازو..	۳/۹۶۶	۳/۷۷۰	۲/۶۵۲
	توسعه خیابان‌ها، معابر و دسترسی‌های محله	۰ /۷۱۱	۱/۵۳۴	
نظافت و بهداشت محله	بهبود روش‌های جمع‌آوری زباله و پسماند	۰/۵۱۳	۱/۳۱۹	
	توجه به نظافت و بهداشت محله	۰/۸۸۲	۲/۰۴۲	۱/۵۴۷
	ارتقای فضاهای سبز و تفریحی محله	۰/۴۵۰	۱/۲۸۱	
فراهم نمودن خدمات شهری	گسترش و بهبود خدمات آموزشی و بهداشتی	۰/۷۸۴	۱/۴۷۰	
	گسترش خدمات اداری و تجاری	۰/۴۸۸	۱/۳۹۰	۱/۴۱۴
	گسترش سایر خدمات و امکانات در محله	۰/۴۸۷	۱/۳۸۳	
تأمین منابع مالی	تزریق منابع مالی جهت توسعه محله	۰/۱۹۲	۱/۰۳۸	۱/۱۴۲

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

سنجش معناداری شاخص عملکرد مدیریت شهری در بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی

شاخص مدیریت شهری نیز به‌عنوان یک متغیر مستقل موردمطالعه قرارگرفته شده است؛ چرا که نوع مدیریت و عملکرد شهری می‌تواند در بهبود کیفیت زندگی شهری و سکونتگاه‌های غیررسمی مؤثر باشد. نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه‌ای در سطح گویه‌های مدیریت شهری در جدول زیر اشاره به آن دارد که ۱۲ گویه مدیریت شهری در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار هستند. بررسی اختلاف میانگین و دیگر پارامترهای آزمون تأیید می‌نماید که گویه‌های سنجش مدیریت شهری ضعیف ارزیابی می‌شوند. منفی بودن اختلاف میانگین و اماره و آزمون این نکته را نشان می‌دهد؛ بنابراین بررسی اختلاف میانگین گویه‌ها نشان می‌دهد که میانگین آن‌ها پایین‌تر از حد متوسط است و این یعنی اینکه شاخص مدیریت شهری و نوع عملکرد آن در کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی در سطح گویه‌ها از نظر جامعه آماری ضعیف می باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که با بهبود مدیریت شهری و دیدگاه حاکم زمینه توسعه کیفیت زندگی در محلات غیررسمی را نیز می‌توان انتظار داشت از مهم‌ترین عوامل مدیریت شهری که می‌تواند در راستای بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی مؤثر باشد می‌توان به ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد مشارکت مردم در تهیه طرح‌های محله توسعه خیابان‌ها معابر و دسترسی‌های محله بهبود روش‌های جمع‌آوری زباله و پسماند، توجه به نظافت و بهداشت محله ارتقای فضاهای سبز و تفریحی محله گسترش خدمات اداری و تجاری گسترش سایر خدمات و امکانات در محله تزریق منابع مالی جهت توسعه محله و تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در محله اشاره نمود.

جدول (۶) سنجش معناداری گویه‌های عملکرد مدیریت شهری در بهبود کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی با آزمون تی تک نمونه‌ای

گویه‌ها	مبنای آزمون-۳					
	t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	اختلاف از میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد	-۷۸/۷۰۸	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۸۵۰	-۱/۸۰۴	-۱/۸۹۶
مشارکت مردم در تهیه طرح‌های محله	-۵۸/۷۰۶	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۶۹۰	-۱/۷۴۷	-۱/۶۳۳
توجه و توسعه زیرساخت‌ها (آب، برق، گاز و...)	۳/۴۳۵	۳۱۲	۰/۰۰۱	۰/۷۷۰	-۰/۳۲۹	-۱/۲۱۱
توسعه خیابان‌ها ،معابر و دسترسی‌های محله	-۳۶/۴۷۰	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۴۶۶	-۱/۵۴۶	-۱/۳۸۷
بهبود روش‌های جمع‌آوری زباله و پسماند	-۵۷/۹۷۶	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۶۸۱	-۱/۷۳۸	-۱/۶۲۳
توجه به نظافت و بهداشت محله	-۱۹/۲۳۶	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۰/۹۵۸	-۱/۰۵۷	-۰/۸۶۰
ارتقای فضاهای سبز و تفریحی محله	-۶۷/۵۳۵	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۷۱۹	-۱/۷۶۹	-۱/۶۶۹
گسترش و بهبود خدمات آموزشی و بهداشتی	-۳۴/۵۱۷	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۵۳۰	-۱/۶۱۸	-۱/۴۴۳
گسترش خدمات اداری و تجاری	-۵۸/۳۱۹	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۶۱۰	-۱/۶۶۵	-۱/۵۵۶
گسترش سایر خدمات و امکانات در محله	-۵۸/۷۳۰	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۶۱۷	-۱/۶۷۱	-۱/۵۶۲
تزریق منابع مالی جهت توسعه محله	۱۸۰/۴۵۶	۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۹۶۲	-۱/۹۸۳	-۱/۹۴۳
تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در محله	-۶۴/۵۷۱	۳۱۲		-۱/۷۵۴	-۱/۸۰۷	-۱/۷۰۱

سنجش معناداری شاخص عملکرد مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی

بررسی آزمون تی تک نمونه‌ای در سطح متغیرهای مدیریت شهری نشان می‌دهد که هر ۵ متغیر مشارکت تأسیسات و زیرساخت‌های شهری نظافت و بهداشت محله فراهم نمودن و خدمات شهری و تأمین منابع مالی در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار هستند. بررسی اختلاف میانگین آزمون برای متغیر مشارکت (۱/۷۷۰-) تأسیسات و زیرساخت‌های شهری (۰/۳۴۸-) نظافت و بهداشت محله (۱/۴۵۳-) فراهم نمودن و خدمات شهری (۱/۵۸۶-) و تأمین منابع مالی (۱/۸۵۸-) است؛ بنابراین ۵ متغیر مدیریت شهری دارای میانگین پایین‌تر از حد ملاک (۳) هستند و این یعنی اینکه شاخص مدیریت شهری نامناسب ارزیابی می‌شوند.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

بررسی شاخص مدیریت شهری با آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از ۰/۰۵ است. اختلاف میانگین برابر با ۱/۴۰۳- و همچنین آمار تی برابر با ۵۴/۸۵۶۸- نیز این مطلب را مشخص می‌نماید که شاخص مدیریت و عملکرد شهری برای سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب ضعیف ارزیابی می‌شود. بررسی این شاخص نشان می‌دهد که در راستای بهبود کیفیت زندگی محلات این شاخص بسیار مهم است و ارتقاء آن می‌تواند بسیار ضروری و تأثیرگذار باشد.

جدول (۷) سنجش معناداری متغیرهای عملکرد مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی با آزمون تی تک نمونه‌ای

متغیرهای عملکرد مدیریت شهری	مبنای آزمون-۳					
	درجه آزادی	t	سطح معنی‌داری	اختلاف از میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
مشارکت مردم	۳۱۲	-۷۳/۳۰۲	۰/۰۰۰	-۱/۷۷۰	-۱/۸۱۷	-۱/۷۲۲
تأسیسات و زیرساخت‌های شهری	۳۱۲	-۳/۲۶۳	۰/۰۰۱	-۰/۳۴۸	-۰/۵۵۸	-۰/۱۳۸
نظافت و بهداشت محله	۳۱۲	-۷۴/۳۰۲	۰/۰۰۰	-۱/۴۵۳	-۱/۴۹۱	-۱/۴۱۴
فراهم نمودن خدمات شهری	۳۱۲	-۵۱/۶۷۸	۰/۰۰۰	-۱/۵۸۶	-۱/۶۴۶	-۱/۵۲۵
تأمین منابع مالی	۳۱۲	-۱۱۲/۹۴۳	۰/۰۰۰	-۱/۸۵۸	-۱/۸۹۰	-۱/۸۲۵
آزمون کل مقیاس	۳۱۲	-۵۴/۶۸۸	۰/۰۰۰	-۱/۴۰۳	-۱/۴۵۳	-۱/۳۵۲

سنجش میزان رابطه و اثرگذاری عملکرد مدیریت شهری بر کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی

تحلیل واریانس مدل رگرسیونی نشان می‌دهد میزان خطای آلفای (Sig) تحلیل واریانس مدل رگرسیونی کمتر از میزان خطای قابل‌قبول (۰/۰۵) و برابر با ۰/۰۰۰ می‌باشد و لذا بین شاخص مدیریت شهری مشارکت تأسیسات و زیرساخت‌های شهری نظافت و بهداشت محله فراهم نمودن خدمات شهری و تأمین منابع مالی و کیفیت زندگی در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد رابطه معنادار وجود دارد و در حقیقت هرکدام از متغیرهای مدیریت شهری می‌تواند در بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی دارای اهمیت باشد و در عوامل و شاخص‌های دیگر نیز تأثیرگذار باشد.

جدول (۸) آزمون معنی‌داری رگرسیونی مدل رابطه و اثرگذاری عملکرد مدیریت شهری بر کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی

Model	Sum square	df	Mean square	F	sig
Regression	۱۷/۲۱	۵	۳/۴۴۳	۲۶۴/۴۶	۰/۰۰۰
Residual	۳/۹۹۷	۳۰۷	۰/۰۱۳		
total	۲۱/۲۱	۳۱۲	***		

بر اساس جدول (۹) مشاهده می‌گردد. میزان همبستگی بین متغیرهای مدیریت شهری در بهبود کیفیت زندگی برابر با ۰/۹۰۱ است که یک همبستگی مستقیم به شمار می‌آید اما با این همه عوامل با متغیرهای مدیریت شهری مجموعاً توان تبیین ۹۰ درصد از تغییرات (واریانس) کیفیت زندگی محلات را دارا هستند و حدود ۱۰ درصد از تغییرات این موضوع توسط عوامل دیگر تبیین می‌گردد.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

جدول (۹) تبیین تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی) از طریق شاخص‌های مدیریت شهری

Model	R	R square	Adjusted R square	Std.error of Estimate
۱	۰/۹۰۱	۰/۸۱۲	۰/۸۰۹	۰/۱۱۴

همان‌گونه که ذکر شده متغیرهای مشارکت تأسیسات و زیرساخت‌های شهری نظافت و بهداشت محله، فراهم نمودن خدمات شهری و تأمین منابع مالی در کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب می‌توانند تأثیرگذار باشند و این تأثیرگذاری برابر با ۰/۹۰۱ (۹۰ درصد) بوده و ۱۰ درصد دیگر به عواملی خارج از چارچوب مطالعه مربوط می‌شود؛ اما میزان قدرت همه متغیرهای مدیریت شهری در بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی یکسان و یک‌جهت نیست توضیح اینکه متغیر مشارکت با ۰/۲۳۱ واحد، متغیر کیفیت زندگی محلات را پیش‌بینی می‌کند که به معنی پیش‌بینی ۲۳ درصد از تغییرات این متغیر است. متغیر تأسیسات و زیرساخت‌های شهری ۳۱۱ واحد متغیر کیفیت زندگی را پیش‌بینی کرده است که به معنی پیش‌بینی ۲۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط این متغیر مستقل است. متغیر تأمین منابع مالی ۱۸ درصد و متغیر فراهم نمودن خدمات شهری ۱۶ درصد است. همچنین متغیر نظافت و بهداشت محیط نیز ۱۱ درصد در راستای بهبود کیفیت زندگی محلات غیررسمی می‌تواند مؤثر باشد؛ بنابراین تمامی متغیرهای مدیریت شهری بیش از ۹۰ درصد دارای اهمیت هستند و نقش مهمی را در بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی می‌توانند ایفاء نمایند.

جدول (۱۰) آمارهای ضرایب مدل رگرسیونی متغیر مستقل (شاخص مدیریت شهری)

Model	Unstandardized coefficients		Standardized coefficients	t	Sig
	B	std.Error	Beta		
constant	۱۲/۰۰۳	۰/۰۳۶		۲۷/۷۶	۰/۰۰۰
مشارکت مردم	۰/۶۷۳	۰/۰۳۳	۰/۲۳۱	۲۰/۱۷	۰/۰۰۰
تأسیسات و زیرساخت‌های شهری	۰/۱۱۱	۰/۰۰۵	۰/۲۱۱	۲۴/۲۶	۰/۰۰۰
نظافت و بهداشت محله	۰/۹۵۸	۰/۰۳۳	۰/۱۱۲	۲۹/۱۰	۰/۰۰۰
فراهم نمودن خدمات شهری	۰/۱۴۱	۰/۰۱۸	۰/۱۶۵	۷/۷۴	۰/۰۰۰
تأمین منابع مالی	۰/۳۲۸	۰/۰۳۱	۰/۱۸۲	۱۰/۴	۰/۰۰۰

نتیجه‌گیری

عوامل مختلفی در بهبود کیفیت زندگی و همچنین توسعه محلات غیررسمی شهری تأثیرگذار هستند که در سرلوحه آن‌ها، مدیریت شهری قرار دارد. منظور مدیریتی است که تمامی جوانب توسعه محلات از نظر کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را مورد لحاظ قرار داده باشد. بر این اساس در دهه‌های گذشته مدیریت شهری به مدیریت یکپارچه تبدیل‌شده است. نتیجه این تحقیق نشان داد که مدیریت شهری در بهبود سکونتگاه‌های غیررسمی شهری موردمطالعه ضعیف ارزیابی شده است. به‌عبارت‌دیگر با توجه به اینکه این محلات در حوزه برنامه‌ریزی شهری میاندوآب قرار ندارند موردتوجه نبوده‌اند و همین نکات سبب شده که مدیریت شهری نقشی در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب ایفاء نکنند. از مهم‌ترین عوامل مدیریت شهری که می‌تواند در راستای بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی مؤثر باشد می‌توان به ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد مشارکت مردم در تهیه طرح‌های محله توسعه خیابان‌ها معابر و دسترسی‌های محله بهبود روش‌های جمع‌آوری زباله و پسماند توجه به نظافت و بهداشت محله ارتقای فضاهای سبز و تفریحی محله گسترش خدمات اداری و تجاری گسترش سایر خدمات و امکانات در محله، تزریق منابع مالی جهت توسعه محله و تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در محله اشاره نمود.

بررسی متغیرهای مدیریت شهری نیز همین مطلب را تأیید می‌نماید. مدیریت شهری از طرق مختلف می‌تواند نقش مناسب و قابل‌توجهی را در توسعه و بهبود کیفیت زندگی محلات غیررسمی داشته باشد که می‌توان به مشارکت تأسیسات

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

و زیرساخت‌های شهری نظافت و بهداشت محله فراهم نمودن و خدمات شهری و تأمین منابع مالی اشاره نمود. تحقیقات مندلی و همکاران[10] (۲۰۲۰) و ماندانا و همکاران[11] (۲۰۲۰) نیز به نقش مهم خدمات در این محلات تأکید داشته‌اند. نتیجه نشان می‌دهد که وضعیت این متغیرها نامناسب است و مدیریت شهری نقشی نداشته است. مشارکت مردم در عرصه‌های مختلف از سوی مدیران شهری و یا ارائه امکانات و خدمات مطلوب به ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی می‌تواند نشانه‌ای از حضور مدیریت شهری و توجه به توسعه آن‌ها در طرح‌ها و برنامه‌های شهری باشد؛ اما چنین چیزی وجود نداشته است.

نتیجه این تحقیق نشان داد که متغیرهای مشارکت تأسیسات و زیرساخت‌های شهری، نظافت و بهداشت محله فراهم نمودن خدمات شهری و تأمین منابع مالی در کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر میاندوآب می‌توانند تأثیرگذار باشند اما تاکنون این شرایط اتفاق نیفتاده است. بیشترین تأثیرگذاری را در کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی متغیر مشارکت با ۲۳ درصد دارد همین توجه به این متغیر خود نشان می‌دهد که چقدر مشارکت و توجه به مردم می‌تواند به توسعه این فضاها و در سطح کلان به توسعه شهری کمک نماید. تحقیقات گروسی و نقوی (۱۳۸۷) و خراسانی مقدم و همکاران (۱۳۹۴) نیز اهمیت شاخص سرمایه اجتماعی در توسعه این فضاهای شهری تأکید خاصی داشته‌اند و با نتایج این بخش از تحقیق همپوشانی دارند. ارائه تأسیسات و زیرساخت‌های شهری به سکونتگاه‌های غیررسمی نیز ۲۱ درصد تأثیرگذار بوده که نشانگر جایگاه و اهمیت این متغیر در بهبود کیفیت زندگی سکونتگاه‌های غیررسمی است. تحقیقات ورککورو و اویی (۲۰۱۴) پوراحمد و همکاران (۱۳۹۶) و ماندانا و همکاران (۲۰۲۰) نیز بر بهبود زیرساخت‌ها و خدمات در این محلات جهت بهبود کیفیت زندگی اشاره داشته‌اند؛ بنابراین توجه به این متغیرها در راستای توسعه سکونتگاه‌های غیررسمی بسیار حیاتی است.

نتیجه نشان می‌دهد که در مجموع مدیریت شهری در بهبود کیفیت زندگی محلات غیررسمی می‌توانند مؤثر است و زمینه‌ساز تحولات مثبتی باشد؛ بنابراین تغییر مدیریت شهری می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی در این محلات کمک نماید. منظور از مدیریت شهری، مدیریت یکپارچه و سیستمی است. به‌گونه‌ای که تمامی سطوح فضایی شهری با یک نگاه نظام‌مند موردتوجه قرار گیرند و همه مشکلات و مسائل اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی به‌صورت توأمان و یکپارچه دیده شوند. ازاین‌رو نقش مدیریت شهری در بهبود کیفیت زندگی محلات غیررسمی نیز به‌خوبی قابل‌رؤیت است. در راستای نتایج تحقیق چند پیشنهاد ارائه می‌شود. ۱- با توجه به جایگاه متغیر مشارکت پیشنهاد می‌شود که مشارکت مردم محلات غیررسمی در سطوح مختلف مهیا شود. ۲ - زیرساخت‌ها و تأسیسات شهری به‌مرورزمان و در طی یک برنامه میان‌مدت یا بلندمدت در این سکونتگاه‌ها موردتوجه باشد ۳- بهداشت محیطی این سکونتگاه‌ها با کمک خود مردم و تدوین برنامه مدون مورد تأکید قرار گیرد. ۴- قرار دادن توسعه این محلات در برنامه‌های توسعه شهری از دیگر اولویت‌ها محسوب می‌شود.

[10] Lee et al
[11] Mandaleni et al

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

منابع

بابایی ، مهناز و ابراهیمی ، سعید. (۱۳۹۵).مطالعه و بررسی مولفه های مدیریت یکپارچه در شهر اصفهان ،مجله اقتصاد شهری،۱(۱):۱۷-۳۶

پاکرو، نازلی ودر سخوان ،رسول .(۱۳۹۹). سنجش عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی در مناطق اسکان غیررسمی کلانشهر تبریز ، مجله تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۴(۱۰): ۲۴-۴۲

پوراحمد،احمد ،عمو، ابراهیم؛ حاجیان، محمد؛ رئوفی، اصغر .(۱۳۹۶). سنجش کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی محله سلام آباد تهران ، مجله جغرافیای اجتماعی شهر، ۴(۲): ۲۲-۱

جعفری، معصومه و طبیبیان ، منوچهر. (۱۳۹۹) .تحلیل وضعیت توسعه شهری دانش پایه در سه کلان شهر ایران با روش تحلیل رابطه ای خاکستری (مطالعه موردی : تهران مشهد و اصفهان)مطالعات مدیریت شهری، ۱۲(۴۴):۱۲-۱

حاتمی، مجتبی؛ سلیمانی حسین ؛گندمکار، امیر و صابری حمید.(۱۳۹۹). ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر ابرکوه جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۷(۱):۷۶-۹۱

حیدری، سرای رضوان .(۱۳۹۷). سنجش کیفیت ذهنی زندگی در ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی شمال تبریز ، مطالعه موردی یوسف آباد تبریز ، کارشناسی ارشد ، گروه جغرافیا، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی دانشگاه تبریز ، تبریز.

خراسانی مقدم ،صبا ؛یزدانفر، سید عباس و حسینی، سید باقر .(۱۳۹۴). بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی مؤثر بر میزان رضایتمندی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: محله فرحزاد تهران - فرحزاد شمالی)، پژوهشهای جغرافیای انسانی، ۴۷(۱):۹۷-۱۱۷

سعیدی، عباس.(۱۳۸۸). شالوده ی مکان یابی و استقرار روستاهای جدید تهران : انتشارات شهیدی

فرجی؛ امین .(۱۳۹۶) .سنجش رضایتمندی از کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی، مطالعه موردی: شهر بجنورد .دو فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهشهای بوم شناسی شهری، ۱(۲) ۸۹ ۱۰۰

کاووسی ،الهه؛ محمدی، جمال. (۱۴۰۰). تحرک و جابجایی هوشمند و پایداری اجتماعی: ارزیابی روابط متقابل (مطالعه موردی: شهر شیراز) نشریه. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. ۲۱ (۶۱): ۲۷۹-۲۹۴.

گروسی، سعیده و نقوی، علی. (۱۳۸۷). سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمان. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۸(۳۰): ۶۱-۸۲

لطفی ،حیدر ؛ عدالت خواه، فرداد ؛ میرزایی، مینو و وزیرپور، شب بو. (۱۳۸۸). مدیریت شهری و جایگاه آن در ارتقا حقوق شهروندان، نگرشهای نو در جغرافیای انسانی، ۲(۱): ۱۰۱-۱۱۰.

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵ ، سایت مرکز.

مرکز آمار ایران. (۱۳۸۵). سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۸۵ سایت مرکز.

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۰). سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۰، سایت مرکز.

معتمدی محمد؛ رسولی سید حسن؛ نصیری محمد. (۱۳۹۸). ارزیابی میزان رضایت شهروندان از عملکرد مدیریت شهری در حوزه خدمات شهری، مطالعه موردی: شهر فاروج. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۹ (۵۵): ۱۱۶-۹۹.

Costanza, R. (2008). An Integrative Approach to Quality of Life Measurement, Journal of Research, and Policy, Sapiens, 1(1). 1-16.Dio..

http://journals.openedition.org/sapiens/169

Dina, M.N., Hanan,G.(2017). From Informal Settlements to sustainable communities, Alexandria Engineering Journaal, 57(2): 2367-2376. DOI:10.1016/J.AEJ.2017.09.004

19.Lee, Y.J.(2008).Subjective quality of life measurement in Taipei, Journal of Building and Environment, 43(7): 1205-1215. doi.org/10.1016/j.buildenv.2006.11.023

Li,W., Feng, T., Timmermans, H., Li, Z., Zhang, M., Li, B.(2020). Analysis of citizens' motivation and participation intention in urban planning, Journal of Cities , 106(4):54-68. Doi.org/10.1016/j.cities.2020.102921

Mandana,C., Goldin,J., Haldenwang, R. (2020). Factors and impacts of informal settlements residents' sanitation practices on access and sustainability of sanitation services in the policy

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]

context of Free Basic Sanitation, Journal of Water, Sanitation and Hygiene for Development, 10 (2): 238–248. doi.org/10.2166/washdev.2020.123

Mandleni, B., Omotayo, A., Ighodaro, D., Agbola, S.(2020). Analysis of the Living Conditions at eZakheleni Informal Settlement of Durban: Implications for Community Revitalization in South Africa, Journal of Sustainability, 13(4): 1-16. doi.org/10.3390/su13042371

Serag El Din, H., Shalaby, A., Elsayed Farouh, H., Elariane, S. A. (2013). Principles of urban quality of life for a neighborhood, Housing and Building National Research Center, 9(2): 86-92. doi.org/10.1016/j.hbrcj.2013.02.007

Soyinka , O ., Michael Siu, K .W. (2017). Investigating informal settlement and infrastructure adequacy for future resilient urban center in Hong Kong, SAR, Procedia Engineering, 198: 84-98. doi.org/10.1016/j.proeng.2017.07.075

Wokekoro, E., Owei, O. (2014). An Assessment of Residential Quality of Life in Informal Settlements in Port Harcourt Municipality, Journal Of Humanities And Social Science, 19(3): 11-26. DOI:10.9790/0837-19331126

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61186/jgs.25.77.8]